

Waldemar Åhlén berättar

I sin fulla manskraft uppnår Waldemar Åhlén den 21 juli sin 75-årsdag. Som organist i S:t Jacob, som tonsättare, som aktiv ledamot i samfund, akademier och föreningar är Åhlén alltjämt vital. Genom intervjun här vill vi erinra om högtidsdagen, om jubilarens betydelse inom svenskt musikliv.

— Hur fick Du först kontakt med kyrkomusik?

— Genom min far, som var kantor och organist i Helgesta kyrka. Där fick jag redan som barn spela en och annan koral vid gudstjänsterna. Att vi barn skulle delta i högmässorna var fullkomligt självklart.

— Berätta något om de första musiklektionerna. Och om fortsatt utbildning.

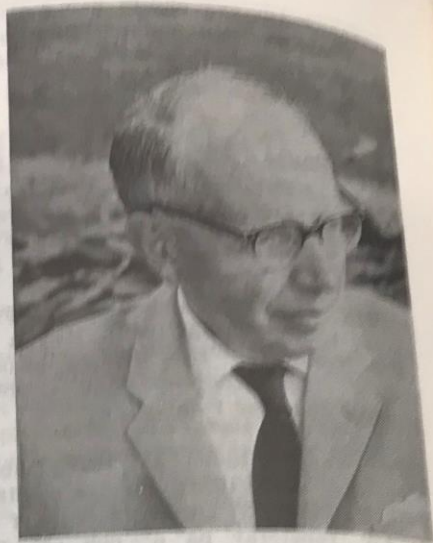
— Far var min förste lärare; han undervisade i pianospel. Det var inte alltid så roligt att öva. Men man måste. Och det har jag som äldre varit uteslutande tacksam för. — Sedan spelade jag piano och orgel för min bror David; han undervisade mig också i musik- och harmonilära. — Så kom jag till K Musik-konservatoriet. Av lärarna där vill jag särskilt nämna Gustaf Hägg, lärare i orgelspelning; en fin människa och musiker och en ypperlig pedagog. Och Anna Bergström-Simonsson, som var lärare i skolsångsmetodik. Hon var enastående skicklig i sitt fack och en stark personlighet. — Jag blev klar med organistexamen 1915, och två år senare avlade jag musikleklar- och kyrkosångarexamen. Jag studerade kontrapunkt och komposition för Ernst Ellberg och orkesterdirigering för Olallo Morales. Jag har också studerat orgelspelning för B Pfannstiehl i Dresden.

— Hur länge har Du verkat i S:t Jacob? Något om verksamheten där!

— Jag kom till S:t Jacob 1928. Där har utvecklats en synnerligen livlig kyrkomusikalisk verksamhet i form av konserter och musikgudstjänster, delvis i samarbete med kyrkans kantorer Set Svanholm och Eric Ericson. Samarbetet med dem och kyrkans präster har alltid varit det bästa. — Jag bildade på sin tid S:t Jacobs gosskör, som jag ledde några år. — Under Svanholms tid "odlades" framför allt Buxtehude. Och då grundlades traditionen att årligen framföra Bachs Johannespassion.

— Jag vet, att Du samarbetat med andra musiker, t ex Runbäck. Det finns kanske fler att nämna?

— Framst är här just Runbäck; vi har ju tillsammans givit ut bl a Postludier I—III och Introituspreludier. Och så har jag samman med Einar Eklöf, John Gustafsson, David Wikander och Uno Överström gett ut Skolkören och De ungas hymnarium. Både orgelutgåvorna och sångsamlingarna har blivit mycket uppskattade.

— Vilken var din första komposition?

— Det var en romans, Längtan, till text av Axel Lundegård. Men den första publicerade kompositionen var julsången Det brinner en stjärna, som Paul Nilsson skrivit texten till.

— Vilka verk tycker du har blivit särskilt uppskattade? Och hur kom Sommarpsalm till?

— Sommarpsalm skrev jag en vacker majsöndag omedelbart sedan jag kommit hem från högmässan i Högalidskyrkan, där jag åren 1923—28 var organist. Den kompositionen och orgelstycket Sursum corda har blivit mest uppskattade. Och jag måste nog själv sätta de verken främst av vad jag skrivit.

— Finns det några verk, som Du anser borde ha blivit mer "upptäckta"?

— Det skulle väl då vara orgelpartitan Lov vare dig, o Jesu Krist, som tycks spelas ytterligt sällan. Kanske man tycker den är för svår och besvärlig att öva in?

— Har Du någon komposition under arbete? Eller påtänkt?

— Inget verk under arbete just nu. Men jag har i dagarna lagt sista hand vid tre smärre orgelstycken: Via Dolorosa, Pieta, Agnus Dei. — Din andra fråga är bäst jag lämnar obesvarad. . .

— Hur kom Du i kontakt med Schweitzer? Hur många konserter har Du givit till förmån för hans verksamhet. Och — förlåt! — hur mycket pengar har Du spelat hop till det arbetet?

— Första gången jag sammanträffade med Schweitzer var vid rikskyrkosångshögtiden i Linköping 1927, där vi båda medarbetade. Sen råkades vi i Stockholm 1952, då jag hade glädjen se honom i mitt hem. Och 1960 hade jag förmånen hälsa på honom i Lambarene. — Hur många konserter jag givit till förmån för hans verksamhet vet jag inte. De började på 1930-talet. Inte heller kan jag säga, hur mycket pengar som influtit vid kollekterna. Förmodligen 60—70 000 kronor. Fortfarande drar lördagarnas "Orgelmusik" med kollekt till fullföljandet av Schweitzers verksamhet relativt mycket folk.

— Du har varit med om många kyrkomusikaliska högtider. Något som särskilt fäst sig i minnet?

— Framförandet av Matteuspassionen i Engelbrektskyrkan, då jag de första åren dels dirigerade gosskören, dels satt vid "cembalon". Och så framförandena av Johannespassionen i S:t Jacob.

— Du har varit en flitig orgelspelare även utanför S:t Jacob. Var har Du spelat utöver i ett oräkneligt antal svenska kyrkor?

— I Finland, Norge, Danmark, Belgien och Tyskland.

— Vad kräver Du av en orgel för att vara tillfreds med den?

— Att man kan stiltroget återge verk från skilda epoker. Och att spelbordet är konstruerat så, att den spelande kan klara sig utan hjälp av registrant (mekanisk traktur men el-registratur som medger användandet av fria kombinationer).

— Synpunkter på din egen "programkomposition"?

— Om Du menar program för en konsert, så kan de sammanfattas i tre punkter: 1. Orgelprogrammet bör ej räckta längre än högst en timma. 2. Bör helst bestå av tre delar, första och sista med större verk, mellandelen med mindre saker, stilla och meditativa. 3. Ej alltid nödvändigt börja med Bach, som jag förutsätter är ofrånkomlig. Självfallet beroende på vad programmet i övrigt har att bjuda. Ibland kan exempelvis Preludium och trippelfuga i Ess bilda ett strålande slutkrön.

— Tonsättare från skilda tider, som står Dig nära?

— Naturligtvis Bach och Händel. Av senare mästare Franck. Ingen av dessa ledsnar man på. Deras budskap är evigt; alltid lika nytt. Men även Mendelssohn och Reger har jag gärna.

— Hur ser Du på dagens kyrkomusik; ej minst på den som kallas musik — fast åtminstone jag har svårt att förklara, att den kan nämnas så!

— Här tycks vi vara fullkomligt överens. Mycket av den musik som i dag skrives för kyrka och gudstjänst förtjänar enligt min mening ej att kallas musik. Minst av allt är den uppbygglig. På mig väcker den oftast rena olustkänslor. Nog tycker man, att kyrkans helgade rum skulle vara förskonad för dylik olät. Och så dessa nya "koraler"! För guitarr! Även om de tillkommit i bästa avsikt förtjänar de med sin monotona utformning och torftiga harmonisering knappast att kallas koraler.

— Vad önskar Du för de närmaste årtiondena för vår kyrkomusik?

— En förnyelse på — observera! — tonal, skriv gärna klassisk grund. Vidare enkla inspirerande hymner för barn- och ungdomskörer. Och fortbildningskurser i liturgisk sång för våra präster.

— Nämn något som särskilt glatt Dig av vad som skett under de decennier Du verkat i kyrkans tjänst!

— Att man kommit till insikt dels om värdet i gamla orglar, dels betydelsen av orgeln som liturgiskt instrument, som *kyrkorgel*. Och att vårt svenska orgelbyggeri utvecklats i nivå med högsta krav. Och vidare kyrkosångsrörelsens enorma utveckling, särskilt med avseende på nytillkomna ungdomskörer landet runt.

— Vad har bedrivit Dig under samma tid?

— Splittringen inom svenska kyrkan.

— Jag vet, att Du utom den krävande tjänsten som organist i S:t Jacob haft en del andra uppdrag. Du kan gärna nämna några!

— 1917—58 var jag musiklärare vid Stockholms folkskolor; jag har också varit sånglärare vid Blindinstitutet i Tomtebodan. Under åren 1934—66 var jag ledamot av orgelrådet och hade i samband därmed att samarbeta med riksantikvarieämbetet. Under tolv år var jag musikkonsulent vid Stockholms folkskolor och hade under denna tid glädjen att leda talrika kurser i skolmusikpedagogik för folkskolans lärarkår. — Sedan 1942 är jag ordförande i Stockholms stiftskrets av KSV och v. ordf. i KSV:s centralkommitté sedan 1962 samt sekreterare i 1933 års koralkommitté. 1957 blev jag ledamot av Musikallåka Akademien och 1956 korresponderande ledamot av Historie- och Vittterhetsakademien. Och sedan 1958 råkar jag vara ordförande i Samfundet för unison sång.

— Du måste ha blivit begåvad med en massa utmärkelser. Vilka?

— Det också!

— Jaa!

— Envisa människa! Ja, då kan vi ju nämna RVO, Litteris, Norska Haakonmedaljen, S:t Eriks medaljen, Pro Patrias stora guldmedalj. Och SKSF:s *Musica sacra medalj i guld!*

— En fråga till. Jag lovar det skall bli den sista! Vad har Du för fritidsintressen utöver musiken?

— Tack för att Du kom med en riktigt personlig fråga! Jo, det är fiske och resor.

Ja, så var *mitt* "fiske" slut. Och jag tycker sannerligen fångsten var god. Helst med den bakgrunden, att W. A. så absolut avvisade att skriva om sig själv.

Aterstår bara att önska ännu många år av verksamhet i S:t Jacob. Och i tonsättarverkstaden och på andra arbetsfält. Och angenäma resor. Och god fiskelycka!

Gunnar Hjorth

AVLYSSNAT

Under en följd av år har jag ständigt återkommit till en tanke, som är förvirrande på grund av att den inte kan få en slutgiltig konklusion. Tanken är en fråga, en fråga om musikens (-erns) villkor i vårt samhälle. "Hurdant hade vårt musikliv varit idag, om musikeryrket (-ena) stått högre upp på statuslistan, om ackissexamina räknats som akademiska examina, om en orkestermusiker socialgrupperats lika med en adjunkt osv?" — "Varför är det höjden av kulturyttring när fyra läkare spelar stråckkvartett, men kvacksalveri om Freskkvartetten erbjuder bot mot flintskallighet?"

I vissa fall har vederbörande själ inte stått emot avhoppsfrestelsen, det gäller väl de största själarna: Sibelius-juristen, Blomdahl-(Atterberg-) civilingenjören m fl. Men Aulén-biskopen, Teorell- och Ljungman-professorn? Idel namn för alla...